

Letos mineva 75 let,
odkar se je vrnilo več kot
100.000 Slovencev
iz izgnanstva in begunstva.

POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI
PRI POŠTI 1102 LJUBLJANA

VESTNIK

INTERNO GLASILO DRUŠTVA IZGNANCEV SLOVENIJE 1941–1945

LJUBLJANA, SEPTEMBER 2020 – št. 138

OB 75.-OBLETNICI VRNITVE SLOVENCEV IZ IZGNANSTVA IN BEGUNSTVA

Letos mineva 75 let, odkar smo se slovenski izgnanci in begunci, prve žrtve fašizma in nacizma, vrnil na svoje domove iz nemških izgnanskih taborišč, iz Srbije, Hrvaške, Bosne in Hercegovine, Italije, Avstrije in Madžarske. Od več kot 100.000 izgnanih jih danes živi še samo okoli 10.000 beguncev in 9.500 izgnancev.

Vračali smo se utrujeni in izčrpani od štiriletnega trpljenja, a srečni, da smo spet na svoji zemlji. Veliko se jih ni vrnilo. Mnogi so se vrnil na pogorišča in izropane domove, a vsi z upanjem, da bo nekoč nekdo popravil krivico in nam vrnil vsaj simbolično vojno škodo. Pa je niso. Status in pravice so po drugi svetovni vojni na podlagi 50. člena slovenske ustave uredili le za borce NOB, izostala pa je skrb za civilne žrtve vojnega nasilja. Status žrtev vojnega nasilja smo izgnanci in begunci dobili šele leta 1995.

Pravično je bilo zmagati v drugi svetovni vojni, ni pa bilo pravično, da vse agresorske države niso plačale vojne škode in da se ni poskrbelo za civilne žrtve vojnega nasilja.

Čeprav smo po osamosvojitvi Slovenije dosegli nekatere osebne odškodnine, je v celoti ostalo odprto vprašanje odškodnin za gmotno škodo, povzročeno med drugo svetovno vojno.

Društvo izgnancev Slovenije 1941–1945 je že leta 1991 pooblastilo državne organe Slovenije, da izterjajo preostalo vojno škodo od Nemčije, ki je Slovincem in Sloveniji dolžna nekaj milijard ameriških dolarjev. **Najmanj, kar bi morala Nemčija vrniti Sloveniji**, so simbolične 3 milijarde evrov.

Naj navedem, kakšno vojno škodo smo prejeli od ZR Nemčije

Na Pariški konferenci 24. januarja 1946 je bilo nekdanji Jugoslaviji priznanih 36 milijard ameriških dolarjev vojne škode od ZR Nemčije. Dobila pa je naslednje zneske:

- **leta 1946** 36.786.418 ameriških dolarjev v obliki strojev,
- **leta 1951** za medicinske poizkuse 8 milijonov DEM,
- **leta 1956** za socialno zavarovanje delavcev 26 milijonov DEM,
- **leta 1956** za restitucije 60 milijonov DEM,
- **leta 1956** za ugodna posojila 180 milijonov DEM,
- **leta 1962** v obliki blagovnih rezerv od NDR 100 milijonov DEM,
- **leta 1972** brezobrestno posojilo 70 milijonov DEM za dobo 99 let,
- **leta 1972** gospodarska pomoč 300 milijonov DEM (Kapitalhilfe) – kredit,
- **leta 1974** gospodarska pomoč 700 milijonov DEM (Kapitalhilfe) – kredit.

Od tega je Slovenija dobila:

- **leta 1956** ugodno posojilo 160 milijonov DEM,
- **leta 1973** gospodarsko pomoč 330 milijonov DEM.

Društvo izgnancev Slovenije 1941–1945 je od ustanovitve društva 9. junija 1991 opozarjalo državne organe Slovenije, naj ne vračajo kredita Nemčiji za gospodarsko pomoč, dokler Nemčija ne bo poravnala vsaj dela vojne škode.

Med drugo svetovno vojno in po njej se je velika krivica zgodila največji skupini prvih civilnih žrtev nacizma in fašizma, slovenskim izgnancem in beguncem v letih od 1941 do 1945.

Tragedija izгона je bila še večja, ker so izgnali celotna območja, celotne vasi in zaselke severne Dolenjske, Posavja in Obsotelja ter 100-kilometrski pas po dolžini in 25 kilometrov po širini od tedanji italijansko-nemški meji. Od 24. oktobra do 3. novembra 1941 so Nemci izgnali 95 odstotkov slovenskega prebivalstva iz krškega okraja in večji del prebivalstva iz brežiškega okraja. Šlo je za popoln izgon, saj so bile izgnane celotne družine, ne samo posamezniki. Prebivalstvo teh območij je izgubilo vse premočje in nepremično premoženje. Nemški naseljenci iz Kočevske so jim uničili posestva, vinograde, gozdove, gospodarsko orodje in gospodinjsko opremo, požgane in porušene so bile številne hiše, gospodarske stavbe ter poklana živina in živalski fond. Zaradi okupacije so bila prizadeta tudi druga območja Slovenije, kjer je divjala vojna.

Veliko Slovencev je umrlo v izgnanskih in koncentracijskih taboriščih, v zaporih, na prisilnem delu in drugod. Druga svetovna vojna je poškodovala ljudem zdravje in pustila veliko invalidnih oseb.

Po zlomu nacizma in fašizma so se izgnanci in druge žrtve vojne vrnili domov, vendar pri obnovi niso dobili pomoči, da bi lahko življenje v teh krajih steklo normalno.

Civilne žrtve nacizma in fašizma so ostale prepuščene same sebi, niso bile deležne ustrezne zdravstvene in materialne pomoči. Otroci za starši, umrlimi v izgnanskih in koncentracijskih taboriščih in drugih oblikah vojnega nasilja, niso bili ustrezno oskrbljeni. Izostala je skrb za njihovo osnovno socialno-psihološko pozitivno počutje, za kar bi morale poskrbeti razne institucije. V tem je iskati toliko nesrečnih usod in neurejenega življenja prizadetih.

Izostale so možnosti razvoja, šolanja; zdravstvena ogroženost, tudi umrljivost ljudi, ki so se vrnili iz taborišč, je bila velika. Zato ni naravno, da so umrle že več kot tri četrtine slovenskih izgnancev in drugih civilnih žrtev vojnega nasilja tudi zaradi trpljenja v izgnanskih in koncentracijskih taboriščih v Nemčiji, Italiji, NDH in na Madžarskem. Težko je bilo tudi za begunce.

Evropske države so žrtve vojnega nasilja obravnavale podobno kot borce in vojaške invalide, le v nekdanji Jugoslaviji in Sloveniji so bile žrtve nacizma in fašizma rangirane. Izgnanci, taboriščniki, begunci, ukradeni otroci in večina internirancev v koncentracijska taborišča pa so bili v zakonodaji prezrti.

Nekaj vojne odškodnine in ugodnih kreditov iz tega naslova je prišlo v nekdanjo Jugoslavijo in tudi v Slovenijo. Država je ta sredstva vložila v gospodarstvo in porabila za devizno likvidnost in druge potrebe. Čeprav so bila ta sredstva le del zahtevane vojne odškodnine, so vseeno nekaj pomenila in prispevala k bogatitvi družbenega premoženja. Posamezniki pa kot žrtve nacizma in fašizma niso dobili nobene vojne odškodnine.

Slovenski izgnanci, begunci, civilni invalidi vojne in druge žrtve vojne niso edini, ki zaradi neporavnane vojne škode terjajo in pričakujejo popravilo krivic. Demokratične države zahodne Evrope so na temelju lastne zakonodaje vojno odškodnino podobnim žrtvam druge svetovne vojne izplačale, ne glede na to, kako so jo izterjale od v drugi svetovni vojni poraženih držav.

Za uveljavljanje zahtevkov za poravnavo vojne škode in priznavanje vojnih odškodnin sem zbrala podatke, ki so služili Ministrstvu za ekonomske odnose in razvoj, Medresorski komisiji Vlade RS za obravnavo vprašanj vojne škode, Komisiji za delitev nasledstva nekdanje Jugoslavije in skupinam za pripravljane zakonov. Ta gradiva so s pridom uporabljali že pri oblikovanju zakonov za osebne odškodnine žrtvam vojnega nasilja. O uveljavljanju teh pravic je v arhivu Društva izgnancev Slovenije shranjeno veliko gradiva.

Zbrani so **podatki o zakonih in pravilih, na podlagi katerih je bila podrobno popisana vojna škoda**, storjena v drugi svetovni vojni in podatki o ocenjeni vojni škodi v Sloveniji, ki so jo naredili okupatorji.

Zbrani so tudi podatki o tem, kaj je terjala Jugoslavija od naslednic agresorskih držav, kaj je bilo bivši državi odobreno na mirovnih in reparacijskih konferencah in kaj ji je uspelo izterjati od Nemčije, Italije in Madžarske.

Posebej želim poudariti, da je pri uveljavljanju naših pravic treba izhajati iz dejstva, **da ni imel in nima nihče pravice, da se odpove vojni škodi in vojni odškodnini mimo prizadetih oseb**. Tudi Nemčiji kot najbogatejši državi v Evropi ne more biti vseeno, kako živijo žrtve njene osvajalne vojne tudi na Slovenskem.

Za Vlado RS, DZ in pristojna ministrstva in Medresorsko komisijo Vlade RS

Ob 75. obletnici vrnitve iz izgnanstva in begunstva je predsednica DIS Ivica Žnidaršič napisala za člane DIS in javnost brošuro o tem, kako smo se leta 1945 vračali v domovino.

za obravnavo vojne škode smo pripravili vsa potrebna gradiva in argumente za pogajanja z Nemčijo. Vendar državni organi Republike Slovenije našega gradiva in pobud, ki so bile dane Vladam RS in Državnemu zboru RS, niso uporabili dovolj.

V zakonu o žrtvah vojnega nasilja, ki je bil sprejet leta 1995, pa je navedeno, da se bo gmotna škoda uveljavljala po posebnem zakonu, zato pričakujemo, da ga bo predlagala v sprejem sedanja Vlada RS.

Vsa leta po osamosvojitvi Slovenije smo opozarjali državne organe in njihove najvišje predstavnike o možnostih za izterjavo vojne škode od Nemčije. Ob tem smo naglašali, da če država Slovenija ne bo naredila v zvezi s tem dovolj diplomatskega napore, bo pač morala najti druge rešitve, ker se slovenski izgnanci vsaj svojim skromnim upravičenim zahtevam ne bomo odpovedali.

Namesto državnih organov in ustanov smo sami za vladno RS in Državni zbor RS zbrali veliko podatkov, gradiv in argumentov za izterjavo vojne škode od Nemčije in pripravo zakona o povrnitvi gmotne škode iz druge svetovne vojne.

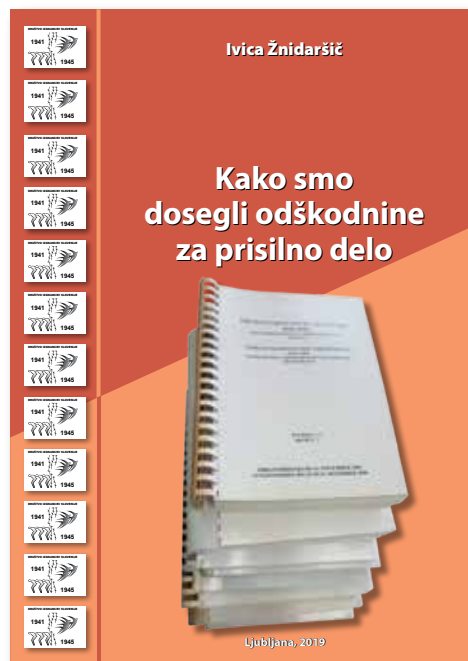
Izdelali smo elaborat za Medresorsko komisijo Vlade RS za obravnavo vprašanj vojne škode že leta 1995, v letu 1996 pa izdali še brošuro »Nekaj o vojni škodi in pravicah. Zgodovinska, pravna in humanitarna dejstva«, leta 2015 pa še knjigo »Nemčija ni plačala vojne škode.

Žal državni organi RS niso dovolj uporabili zbranega gradiva.

Ivica Žnidaršič, prof.

. Iz dejavnosti DIS . Iz dejavnosti DIS .

Novi predlog zakona o povračilu premoženjske škode iz druge svetovne vojne

Priporočamo, da preberete knjigo Ivica Žnidaršič o uveljavitvi odškodnin za prisilno delo v Nemčiji in Avstriji med drugo svetovno vojno.

Novi predlog zakona o povračilu premoženjske škode iz druge svetovne vojne, ki so ga sprejeli delegati Skupščine DIS na seji 26. 10. 2019, še ni sprejet.

- Zavezanec za poplačilo vojne škode je Republika Slovenija.
- Upravičenci do vojne premoženjske škode so:
 - živi slovenski izgnanci in begunci, ki so bili izgnani skupaj z vsemi člani družine.
- Višina povračila za gmotno škodo je enaka za vse izgnance in begunce, to je **6000 evrov**.
- O povračilu premoženjske vojne škode odločajo **upravne enote**. Zato upravičenec, ko bo zakon sprejet, vloži zahtevo na upravni enoti z obrazcem, ki bo objavljen v **30 dneh po uveljavitvi zakona**, o čemer bomo člani DIS obvestili tudi preko Vestnika DIS.
- **Oškodovanec** mora v obrazec vpisati osebne podatke.
- **Listina**, ki mora biti priložena, je zaenkrat samo:
 - odločba upravne enote o statusu žrtve vojnega nasilja zaradi izгона in begunstva cele družine.
- Rok za vložitev zahtevka za vojno škodo je predviden eno leto.

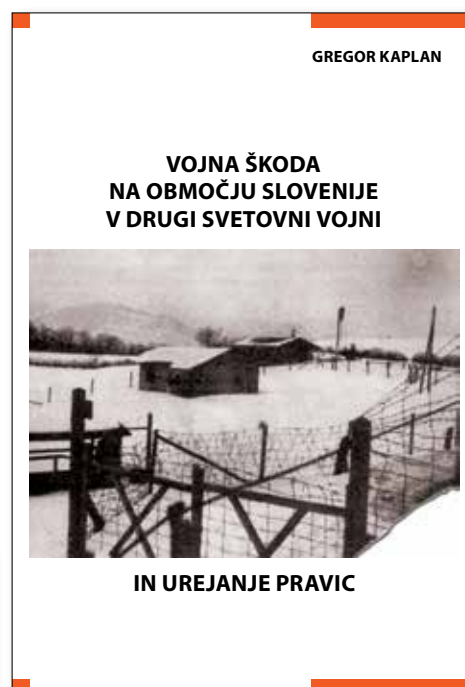

V tej brošuri so navedene vse dosežene osebne odškodnine za slovenske izgnance, begunce in druge žrtve vojnega nasilja.

- Upravna enota mora odločbo izdati najkasneje v 90 dneh od dneva prijave. Pritožbe ni, dovoljen je upravni spor.
- Upravna enota pravomočno odločbo pošlje Slovenskem državnem holdingu (SDH), ki izvrši izplačilo, ko dobi podatke od upravne enote (osebno ime ter naslov stalnega ali začasnega prebivališča, številko transakcijskega računa in ime banke, davčno številko)
- Društva lahko upravnim enotam pomagajo.
- Odškodnina se upravičenemu izplača v denarju.

V tej knjigi so navedeni vsi podatki o vojni škodi in zahtevah DIS.

Magistrska naloga
mag. Gregorja Kaplana

Iz DIS bomo o zakonu in uveljavljanju odškodnin seznanjali krajevne in območne organizacije, kako naj pomagajo članstvu DIS pri vlaganju zahtevkov za odškodnine za prisilno delo.

Kako bodo potekale razprave o tem zakonu, pa bomo poročali tudi v Vestniku DIS, zato naj si ga priskrbijo vsi člani Društva izgnancev Slovenije 1941-1945.

Žal izgnanci in begunci niste podprli predlaganih delegatov DIS za Državni zbor RS, zato ne vemo, kdaj bo ta zakon sprejet.

OBVESTILO ČLANSTVU DIS

Zaradi trenutne epidemiološke situacije in širitve koronavirusa priporočamo članom, da spremljate informacije po televiziji, radiu in časopisih o preventivnih ukrepih za obvarovanje zdravja in dosledno upoštevate navodila Nacionalnega inštituta za javno zdravje.

Ker smo generacija najbolj ogroženih, se moramo še bolj dosledno držati vseh navodil.

Priporočamo članstvu Društva izgnancev Slovenije 1941-1945, da v času, ko zaradi koronavirusa ne more imeti sestankov in zborov, da izkoristi čas za branje knjig in brošur, ki so bile izdane o zgodovini izgnanstva in uveljavljanju pravic slovenskih izgnancev in beguncev.

Nekateri člani DIS sploh ne vedo, kako smo uveljavljali pravice in koliko odškodnin so prejeli in še prejemajo.

Vse krajevne in območne organizacije so imele možnost dobiti vse knjige in brošure za članstvo DIS.

Drugo leto (2021) bo 30 let od ustanovitve DIS, letos pa je 75 let, odkar smo se vrnili iz izgnanstva, zato je prav, da se o tem več bere in piše.

Prosimo vse člane DIS, ki še niso poravnali prispevka za vestnik DIS in članarine DIS za leto 2020, da to storijo na dežurstvih ali po položnici na svoji krajevni organizaciji DIS.

Ivica Žnidaršič, prof.
predsednica DIS

Dopisna seja IO DIS

Dopisna seja Izvršnega odbora DIS je bila 15. julija 2020 z naslednjim dnevnim redom:

1. nadaljnja obnova zbirnega taborišča v Brestanici;
2. priprave na Skupščino DIS konec septembra ali oktobra 2020;
3. kadrovske zadeve.

Vsebina dopisne seje:

Ad 1. Nadaljnja obnova zbirnega taborišča v Brestanici

Na zadnji seji IO DIS je bil sprejet sklep, da bomo nadaljevali z obnovo zbirnega taborišča v Brestanici samo v primeru, da bomo brezplačno zbrali ves potreben les. Zato vam sporočam, da je s celjsko škofijo dogovorjeno, da bo dala ves potreben les za tla, obnovo stropa v sobi 3 prvega nadstropja in vhodna vrata. Na razpisu občine Krško za obnovo kulturnih spomenikov so v ta namen odobrili 5.000 evrov. Zato bi z obnovo lahko začeli. Načrt obnove tal in stropa v sobi 3 v zgornjih prostorih taborišča bo naredi ing. Vladimir Rostohar.

Ad 2. Priprave na Skupščino DIS konec septembra 2020

Za pripravo Skupščine je treba pripraviti poročilo organov Skupščine od julija 2019 do julija 2020 in program dela za leto 2021.

Ad 3. Kadrovske zadeve

Na dopisni seji IO DIS so sprejeli predloge za dva vršilca podpredsednika DIS, in sicer: Albin Pražnikarja in svojko izgnancev Biserko Marolt Meden, ki bi ju imenovali na Skupščini DIS.

Priprave za sklic dopisne seje Skupščine Društva izgnancev Slovenije 1941-1945

Ker ne more biti še sestankov z več udeleženci, pripravljam dopis dopisne seje Skupščine DIS, ki bo predvidoma v Oktobru 2020 z naslednjim dnevnim redom:

1. Sprejem poročila o delu DIS od junija 2019 do junija 2020
2. Sprejem programa dela DIS za leto 2021
3. Dopolnitev statuta DIS
4. Kadrovske zadeve

Predsednica DIS
Ivica Žnidaršič, prof.

. Iz dejavnosti DIS . Iz dejavnosti DIS .

7. JUNIJ – DAN SLOVENSkih IZGNANCEV

Spoštovano uredništvo!

Iz Društva izgnancev Slovenije 1941-1945 vas želimo obvestiti, da je 7. junij dan slovenskih izgnancev, prvih množičnih žrtev fašizma in nacizma po okupaciji Slovenije leta 1941.

Izgon Slovencev se je začel že v začetku aprila in maja 1941.

Večjo skupino Slovencev pa so Nemci izgnali 7. junija 1941 iz Slovenske Bistrice in ta dan obeležujemo kot dan izgnancev.

Vsebina letošnjega dneva pa je namenjena 75. obletnici vrnitve iz izgnanstva v domovino in seznanjanju mladih generacij z genocidno politiko do Slovencev med drugo svetovno vojno.

V ta namen smo v Društvu izgnancev Slovenije 1941-1945 poleg ostalih knjig in brošur, **letos smo izdali še manjšo brošurico o načinu vrnitve iz izgnanstva pred 75 leti.**

Dan izgnancev je tudi primerna prilika, da se kaj napiše in objavi o vojni škodi, o dejavnosti DIS in odnosu do ostarelih žrtev fašizma in nacizma.

Vse podrobne informacije lahko dobite na telefonu 051 38 32 32.

S spoštovanjem in lepimi pozdravi!

Društvo izgnancev Slovenije 1941-1945
Ivica Žnidaršič, prof.
predsednica DIS

IZJAVA ZA JAVNOST OB 7. JUNIJU – DNEVU SLOVENSkih IZGNANCEV

7. junija obeležujemo dan slovenskih izgnancev, ki zaznamuje dan, ko so nemški okupatorji iz Slovenske Bistrice transportirali več slovenskih izgnancev.

Že v letu nastajanja samostojne Slovenije, 9. junija 1991, se je zbralo na gradu Rajhenburg (Brestanica pri Krškem) okrog 8000 slovenskih izgnancev in ustanovili smo Društvo izgnancev Slovenije 1941-1945. Vsako leto se takrat zberemo še živeči izseljenci in njihovi potomci in obujamo spomine na težke čase, ki smo jih preživljali v izgnanstvu in po vrnitvi v domovino, ko smo našli izropane in opustošene domove in je bilo treba začeti iz nič.

V zadnjih letih je bila slavnostna prireditev v Brestanici, kjer je bilo največje zbirno taborišče za izgon Slovencev. Hlevi in barake ob gradu Rajhenburg so bili leta 1941 eno največjih zbirnih taborišč v Evropi; skozenj je šlo na trnovo pot izgnanstva okoli 63.000 Slovencev.

Letos zaradi pandemije srečanja 7. junija ni bilo.

Letošnji dan slovenskih izgnancev je posvečen 75. obletnici vrnitve iz izgnanstva v domovino in seznanjanju mladih generacij z genocidno politiko do Slovencev med drugo svetovno vojno.

V ta namen smo v Društvu izgnancev Slovenije 1941-1945 letos izdali manjšo knjižico o načini vrnitve iz izgnanstva pred 75 leti.

Takrat se je v domovino iz zahodnoevropskih držav in območja nekdanje Jugoslavije vračalo 80.000 slovenskih izgnancev.

Danes živi še približno 9.000 izgnancev, ki prejemajo simbolično rento, ki jo je Društvo izgnancev Slovenije priborilo šele leta 1996.

Še do danes pa žrtvam vojnega nasilja iz druge svetovne vojne, med katerimi so tudi izgnanci, ni bila povrnjena vojna premoženjska škoda, ker nobena slovenska vlada do sedaj ni znala ali hotela zahtevati/izterjati povračila vojne škode od Nemčije, da bi popravila krivice slovenskim izgancem in beguncem.

Izgnanci tudi še vedno trpimo posledice zakona o uravnoteženju javnih financ iz leta 2012, ki nam je omejil možnosti zdraviliškega zdravljenja.

Odločno nasprotujemo nadaljnjemu krčenju pravic iz naslova zdravstvenega varstva, saj si starejši z nizkimi pokojninami ne bomo mogli sami kriti stroškov zobozdravstvenih storitev in drugih nujnih stroškov (npr. očala), ki jih želijo črtati in jih nadomestiti s samoplačniškimi storitvami.

S spoštovanjem

Izvršni odbor Društva izgnancev Slovenije

Milan Brglez
Poslanec Evropskega parlamenta /
Member of the European Parliament

Ivica Žnidaršič, prof.
Društvo izgnancev Slovenije

Einspielerjeva 6
1000 Ljubljana

Rue Wiertz 60, Brussels, Belgium
T +32 2 28 45436
Avenue du Président Robert Schuman 1, Strasbourg, France
T +33 3 88 1 75436
milan.brglez@europarl.europa.eu

Ljubljana, 5. junij 2020

Spoštovana gospa Ivica, spoštovani prijatelji,

letos mineva 75 let od konca druge svetovne vojne – vojne, ki je spremenila našo civilizacijo. Nikoli poprej si namreč nismo mogli niti zamišljati, kaj šele, da bi doživeli, kaj vsega je sposoben narediti človek. Prav v teh časih, ki so nam bili vsiljeni, se je pokazalo, da je mogoče, da v totalitarizmi padejo vse ovire in da človek zavrže vse, kar je humanega in s tem najboljšega v njem.

Vendar pa se s koncem druge svetovne vojne vse krivice niso prenehale in popravile. Izgnanke in izgnanci ste se takrat vrnili domov, pravzaprav v svojo domovino, saj svojih domov dejansko večinoma niste imeli več, tako da vas je tragična izkušnja vašega izgnanstva kot temna senca spremljala še naprej. Najprej vam povojna oblast ni priznala izgnanstva, nato so vas posamično celo sumničili. Prejšnja država tako vse do njenega konca ni opravila civilizacijske dolžnosti, ki bi jo morala. Ne le, da popravi pretekle krivice, ki jih je povzročila tuja sila, temveč da prizna tudi napake, storjene v letih po koncu druge svetovne vojne, tudi zato, da jih v spomin in opomin prenese v zavest mlajših generacij.

Društvo izgnancev Slovenije v dolgih letih svojega aktivnega delovanja skrbi za spomin in opomin, ki bi ga morala negovati država. Danes je to samostojna Republika Slovenija, ki mora sebi in svojim ljudem omogočiti, da svojo zgodovino razumejo takšno, kot je bila. Strojene napake je treba popraviti, za krivice se je treba opravičiti.

Spoštovana gospa Ivica, spoštovani prijatelji,

hvala vam za vaša pričevanja in vaše delo na področju osmišljanja naše skupne preteklosti. Ob 75-letnici vrnitve izgnancev v domovino, 7. juniju, bi rad le poudaril, da bo vaše trpljenje vedno obžalovanja vreden madež v naši zgodovini, a hkrati tudi del mozaika lekcij preteklosti, brez katerega ne bi bilo naše današnje svobode. Četudi se zdi, da tega ne znamo najbolj ponotranjiti, pa sem sam prepričan, da bomo, če bomo poznali vaše zgledne in dejanja, zmogli skupaj v slogi narediti več in boljše ter bomo bolj odporni na grožnjo novih totalitarizmov.

Z lepimi pozdravi,

Dr. Milan Brglez

Pismo dr. Milana Brgleza, poslanca Evropske unije

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA DELO, DRUŽINO,
SOCIALNE ZADEVE IN ENAKE MOŽNOSTI
KABINET MINISTRA

DRUŠTVO IZGNANCEV SLOVENIJE
Einspielerjeva 6
1000 Ljubljana

Datum: 28. 5. 2020

Spoštovana predsednica Ivica Žnidaršič, prof.,

V imenu Društva izgnancev Slovenije 1941 – 1945 ste nam posredovali brošuro, katere vsebina je način vračanja v domovino iz izgnanstva pred 75. leti.

V imenu Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, se vam zahvaljujemo za posredovano brošuro in vaš doprinos k raziskovanju zgodovine.

Lep pozdrav,

mag. Cveto URŠIČ
DRŽAVNI SEKRETAR

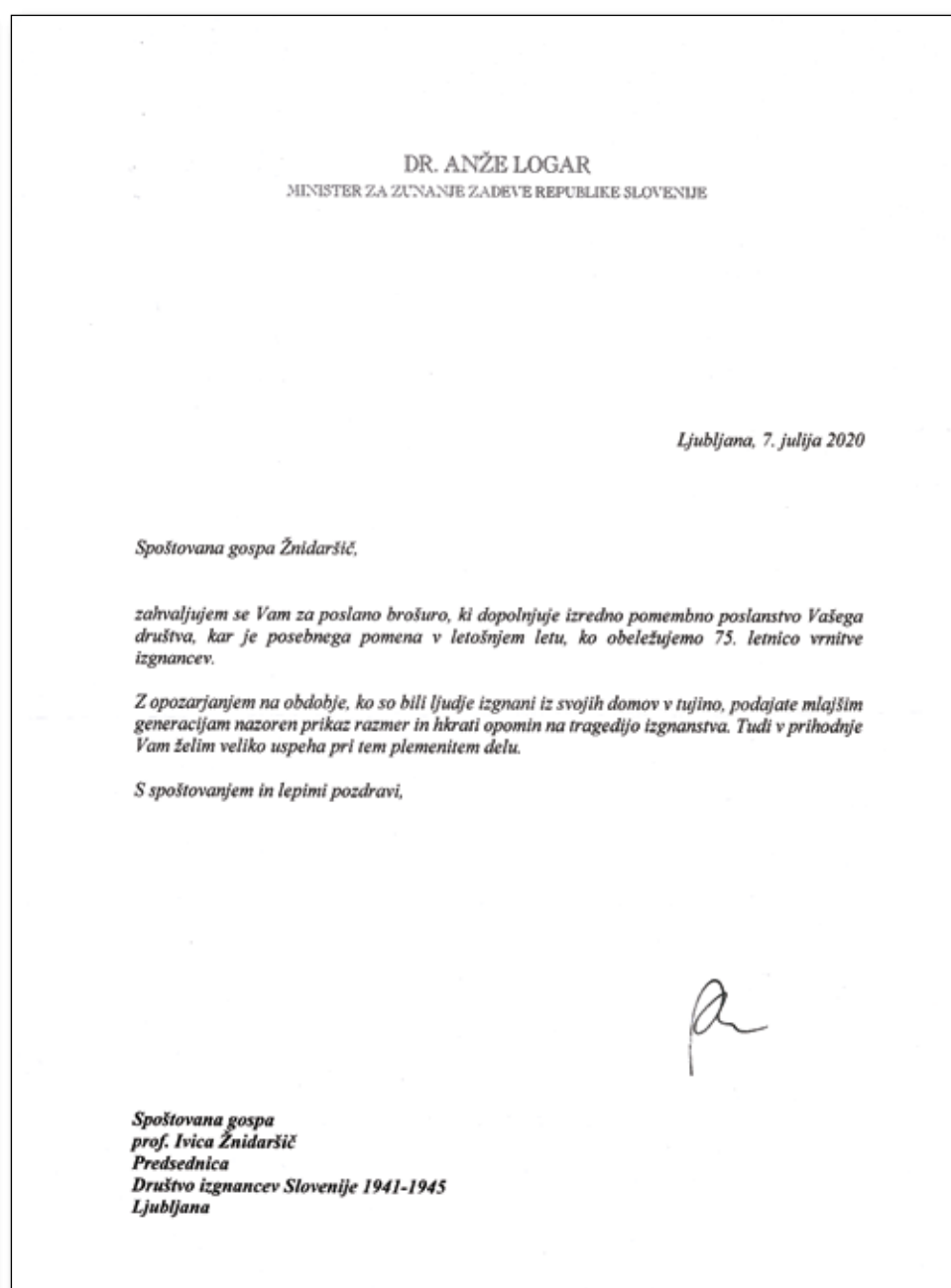

Zahvala državnega sekretarja na Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti mag. Cveto Uršič za poslano brošuro o vračanju iz izgnanstva pred 75 leti

. Iz dejavnosti DIS . Iz dejavnosti DIS .

Zahvala ministrice Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu dr. Helene Jaklitsch za brošuro o vračanju v domovino pred 75 leti

Zahvala ministra za zunanje zadeve RS dr. Anžeta Logarja za poslano brošuro o vračanju v domovino pred 75 leti

. Iz dejavnosti krajevnih organizacij DIS .

Sestanek članov KO DIS Velenje

Sestanek članov KO DIS Velenje

Spoštovana Ivica!

Danes sem se dobila z našimi člani DIS Velenje. Bilo nas je 25. Sestali smo se v Kolodvorski restavraciji TUŠ. Najprej sem jih seznanila s praznikom DIS 7. 6. 2020. Prebrala sem jim del vašega članka iz marčevske številke Vestnika in jih seznanila z namenom proslave 75. obletnice vrnitve iz izgnanstva. Seznanila sem jih tudi, da bo v juliju ali septembru izšla nova številka Vestnika in da bo v

njej tudi par besed o našem današnjem druženju.

Zaradi koronavirusa pa so te planirane proslave okrnjene. Razdelila sem jim tudi vašo brošurico, za katero se vsi prav lepo zahvaljujemo.

Na koncu so nam postregli z enolončnico in tortico.

Kljub dežju smo se imeli lepo.

*Predsednica KO DIS Velenje
Zdenka Terjav*

Občni zbor KO DIS Lenart

V soboto, 14. marca 2020, smo se zbrali člani Društva izgnancev Slovenije – Krajevne organizacije Lenart na svojem letnem občnem zboru. Udeležba je bila zelo skromna, saj se pozna, da se člani staramo, smo bolni, predvsem pa koronavirus, ki je na žalost zajel tudi Slovenijo.

Predsednik KO DIS je uvodoma podal poročilo o delu društva v letu 2019 in finančno poročilo, nato pa še program dela in finančni načrt za leto 2020.

Ugotovljeno je bilo, da programa dela za leto 2019 nismo v celoti realizirali. Ker nismo uspeli pridobiti finančnih sredstev, nismo mogli obiskati krajev izгона in tam umrlih svojcev – izgnancev. V Lenartu

imamo sicer spominsko obeležje 39 umrlih v izgnanstvu, a naši člani bi želeli obiskati kraje izгона. Pričakujejo, da bi organizacijo teh ogledov prevzel obstoječi odbor DIS v Ljubljani.

Od vabljenih gostov se je našega zbora udeležil samo predsednik Združenja borcev za vrednote NOB.

Zaradi bolezni in starosti predsednik sam ne zmore več opravljati vseh del pri vodenju KO DIS. Žal pa ni nikogar, ki bi ga zamenjal, zato vidi edino rešitev, da se priključimo kakšni KO DIS, ki ima mlajši in močnejši kader v dogovoru z DIS.

*Predsednik KO DIS Lenart
Ivan Godec*

OBVESTILO

Ker zaradi še vedno prisotne bolezni koronavirusa, ne more biti občnih zborov Krajevnih in Območnih organizacij Društva izgnancev Slovenije 1941 – 1945, zato je pomembno, da bi zagotovo vsi člani DIS dobivali Vestnik DIS.

Prosim predseidnike in odbore KO DIS, da poskrbijo, da bodo vsi člani DIS dobivali Vestnik DIS.

. Spomini . Spomini . Spomini . Spomini .

Spomenik staršem

Čas, ko je bil uradno zatrt zlobni virus in bi lahko zaživel tako kot prej, je mimo, a so posledice ostale in načrtovana proslava na dan izgnancev, ko naj bi počastili spomin na tisoče izgnancev, ki smo se pred 75 leti vrnili iz taborišč, ki so bila raztresena po Nemčiji in od nje zasedenih ozemljih, je bila odpovedana. Spomin na tiste dni je še vedno živ. Bili smo srečni, da smo zopet doma, kljub temu da so bili domovi v večini primerov opustošeni in izropani.

Ob taki obletnici je pa tudi prav, da si osvežimo spomin na dogodke pred vrnitvijo domov, to je na ves čas izgnanstva. Mi, ki smo še živi in priče takratnih dogodkov, smo bili v tistem času v veliki večini otroci in smo to selitev doživljali drugače kot odrasli, ki so morali skrbeti predvsem za nas otroke. In to ni bilo tako enostavno. Ni bilo dovolj hrane, oblačili so nas z oblačili tistih, ki so končali svojo pot v strašnejših taboriščih, kot so bila naša. Starši, ki jih ni več med nami, so bili tisti, ki so najbolj trpeli in čutili nemški škorenj, ki je pritiskal nanje, da so pogosto sami iskali rešitve, kako zadostiti potrebam nas otrok. Kot vsi otroci smo tudi mi mislili le na igro in kako zabiti prosti čas, ki smo ga imeli seveda kar veliko. Skrb, da ne bi bili lačni ali brez potrebne obleke in obutve, so seveda nosili starši. Mi, nevedni, smo pač samo zahtevali hrano, če smo bili lačni, ali obleko, če nas je zeblo. Spominjam se primera, ko sem povlekel mamo za krilo in ji potožil, da sem lačen. Ničesar ni rekla, le segla je nekam med gube svoje obleke in od tam pričarala košček suhe kruhove skorje ter mi jo dala. Pohlepno sem jo zgrabil, ponesel v usta, jo najprej omočil s slino, da se je malo zmehčala, potem pa slastno zagrizel vanjo kot v najslajšo slaščico. Nehote sem se ozrl navzgor v mamin izpiti obraz in videl, kako je spolzela solza iz enega očesa. Pa nisem vedel, zakaj. Ostala mi je v spominu in šele kasneje, ko sem bil starejši in sem vedel, kakšna odgovornost je naložena staršem, ko dobijo svoje otroke, sem razumel stisko, v katero so bili postavljeni starši med vojno v taboriščih in tudi povsod drugod. Vsak košček kruha, ki nam ga je tako včasih dala, je bil odtrgan od njenih ust. Saj tudi drugod ni bilo

hrane na pretek. Vsa živila so bila omejena in na »karte«. Oče je ob dovoljenih izhodih ali pa na skrivaj odhajal v gozd in tam nabiral primeren les in smrekove tanke korenine, iz česar je tudi na skrivaj v taborišču pletel košarice, ki sta jih potem on ali pa starejša sestra pri okoliških kmetih menjavala za kakršno koli hrano. Tako smo prišli do malo masla, testenin, kosa kruha ali nekaj krompirja, ki smo ga potem pekli na žerjavici v peči, ki je stala sredi barake in ogrevala ves prostor.

Posebna skrb staršev pa so bili majhni otroci – dojenčki in vsi tisti, ki so še rabili plenice. To si je danes težko predstavljati, ko so na razpolago različne plenice za enkratno uporabo. Matere so raztrgale tudi perilo, da so prišle do primernih kosov blaga za povijanje otrok. Plenice je treba, kot se ve, menjati in prati, ker je bilo marsikdaj tudi pomanjkanje vode, so le malo vlažne plenice kar posušile in na daleč se je dalo ugotoviti, kje imajo dojenčka, saj je bil duh po urinu ... Pa hrana tudi ni bila vedno primerna za male drobižke. Na pogosto jokanje otrok smo se kar navadili in roke mater so bile tiste, ki so jih zibale in mirile. Tudi drugi otroci smo vedno znova iskali zavetje v njihovih objemih. Zgodilo se je tudi, da so starejši otroci, s tem mislim predvsem fante, kar pogosto ušpičili kako nagajivo ali izrekli kaj dvoumnega in zopet so bili starši tisti, ki so se hodili na upravo taborišča zagovarjati in opravičevati, da ni sledila kakšna kazen. Grozila je tudi preselitev iz našega v taborišče z veliko hujšim režimom.

Zato sem neizmerno hvaležen in prepričan sem, da pri tem nisem osamljen, da so starši vsa tista huda leta pregnanstva tako skrbeli za nas in nas varno pripeljali domov. Predvsem na njih bi se veljalo spominjati v teh dneh, ko mineva že tri četrtna stoletja od konca svetovne morije, zaradi katere smo bili iztrgani s svojih toplih domov in odpeljani v tuje kraje, da nas ponemčijo. Mi, takrat še otroci, nekateri tam rojeni, smo lahko iskali zavetja in tolažbe pri njih. Oni te možnosti niso imeli, naložena jim je bila le skrb za nas v težkih razmerah. Njim bi morali postaviti spomenike v vsakem kraju, kjer so bile opravljene množične nasilne selitve.

Voglar Rudolf

75. obletnica vrnitve iz taborišč

Oglasna piramida DIS pred OŠ Mošnje

Krajevni odbor DIS Radovljica vsako leto v maju obeležuje spomin na konec druge svetovne vojne in vrnitev izgnancev na svoje požgane in opustošene domove.

Noč med 3. in 4. aprilom 1941 je bila v Mošnjah noč joka, kričanja in groze. Nemški policisti so se zapodili po hišah. Zaslišalo se je močno lajanje psov, bučanje motorjev, kričanje in razbijanje po hišnih vratih. Povsod so gorele luči, policisti pa so vdiral v stanovanja in izganjali cele družine na zborna mesta v šolo. Ob tretji uri po polnoči so bili že vsi Mošnjani, od najmlajše (3 mesece) pa do najstarejšega (85 let), zbrani v razredih osnovne šole.

»Iznanci iz Mošenj smo bili internirani v dveh taboriščih na Bavarskem, na pretežno kmetijskem področju, približno 60 kilometrov južno od Münchna,« se spominja Tone Pristov, ki je tudi predsednik KO DIS Radovljica. »Naši starši so morali opravljati prisilno delo na podeželskih kmetijah ali pa v manjših obrtnih delavnicah. V prvih spomladanskih mesecih leta 1945 so se močno povečali zavezniški letalski napadi na železniška vozlišča, mostove in tovarne. Vsem je bilo jasno, da Nemčija izgublja vojno. Tudi Nemci (stražarji, gospodarji na kmetijah, ...) so postali manj agresivni in nevarni. Čutilo se je, da razpada sistem. Nekateri naše družine so brez izpustnice zbežale iz taborišča, a so jih polovili na železniški postaji in jih poslali nazaj.

Naša 6-članska družina se je za beg odločila po 10. maju. Zbežali smo brez pravega načrta in upanja. Svoje stvari smo pustili znancem v taborišču. Železniška infrastruktura je bila dnevno bombardirana, tako da so delovali le redki odseki proge. Tako smo iskali vse mogoče možnosti prevoza (zavezniški vojaki, tovarnjaki in ostalo). Več dni smo se prebijali do doma. Podobno usodo so imele tudi druge družine, saj organiziranega in varnega povratka nismo doživeli. Mimo Vetrinja smo se končno varno vrnili domov po 15. maju, nekateri pa še kasneje. Iz Nemčije se je vrnilo vseh 29 družin; ena starejša ženska je umrla, rodil pa se je en fantek, tako da smo se vrnili v istem številu, kot smo odšli.«

KO DIS se je že v februarju povezal s KS in Turističnim društvom Mošnje, da bi skupaj organizirali proslavo 9. maja, ko KS Mošnje praznuje svoj krajevni praznik. Seveda je slovesnost zaradi virusa odpadla.

»V maju smo po vsej občini izobesili letake z obema obletnicama in z dvema slikama otrok iz taborišča, pri spominski plošči pri OŠ smo namestili svež šopek rož in 2 m visoko oglasno piramido; pred muzejem smo postavili stojalo s fotokopijami originalnih nemških dokumentov o tistih dogodkih ter izobesili našo zastavo,« je zaključil predsednik Tone Pristov.

Ivanka Korošec

SPOMINE OBJAVLJAJTE TUDI V LOKALNIH ČASOPISIH IN REVIJAH

Priporočamo, da izgnanci in begunci objavljate svoje spomine in pričevanja o izgnanstvu in begunstvu v lokalnih časopisih in revijah, ker se v javnosti premalo ve o tragediji izгона Slovencev in nasilju fašistov in nacistov.

V občinah izhajajo tudi občinska glasila, ki bi lahko objavljala tudi spomine izgnancev in kaj vse je Društvo izgnancev Slovenije 1941–1945 naredilo za njihove občane.

4. avgusta 2020 je bil v spomin Janezu Stanovniku, dolgoletnemu predsedniku Zveze združenj borcev za vrednote NOB Slovenije, odkrit doprnsni spomenik v Valvazorjevem parku pri grobnici narodnih herojev.

(Foto: Janez Platise)

. Spomini . Spomini . Spomini . Spomini .

Ranjena v izgnanstvu

Leta 1943 smo bili že dve leti v izgnanstvu. Naša družina – oče, mati in nas sedem otrok. Iz Dervente, kjer smo bili nazadnje, so nas preselili v ravno in rodovitno Semberijo, točneje v kraj Bijeljino v Bosni in Hercegovini. Tu ni bilo toliko lakote in revščine kot drugod, saj smo dobili kos zemlje, ki smo jo obdelovali skrbno in z ljubeznijo, ker je pomenila naš kruh, naš poln lonec fižola, pečen krompir ob večerih. Med naše največje bogastvo je spadala tudi krava, ki je vsak dan dajala kipeče toplo mleko, iz katerega je mama delala sir, smetano in kislo mleko, torej dobrote, ki smo jih prejšnja leta izgnanstva samo po tiho sanjali v dolgih nočeh na slami, na kateri je bilo naše ležišče, s praznimi očmi v temi, ki nas je samo še bolj spominjala na dan, v katerem je bil samo kos kruha, velikokrat pa še tega ne.

Kravo sem v glavnem na pašo peljala jaz. Rada sem to počela in ni mi bilo težko, saj sem tako srečevala druge otroke v tem kraju, ki so sicer govorili z drugačnim jezikom kot jaz, kljub temu pa smo se razumeli, kajti povezovala nas je ista nesreča, isti glad, vsi smo vedeli, da smo oropani za otroštvo, za igro, vsi smo nosili pečat strahu, krikov, strelav v neposredni bližini, pečat smrti. Družila nas je ista usoda, zato med nami ni bilo razlik. Bosi, oblečeni v dobljena oblačila, s sestradanimi telesi in globoko žalostjo v očeh se nismo spraševali, kdo je Slovenec, Hrvat, Srb, Bošnjak, Rom. Bili smo eno – otroci sredi vojne vihere, ki jim je poleg otroštva jemala očeta, mater, brata, sestro, tudi njih same.

Tega sončnega jutra sem ponovno kot tolikokrat vodila kravo skozi vas do bližnjega travnika. Med pašo se nas je nabralo nekaj otrok iz vasi, ki smo izkoristili ta čas za igro in morda za trenutek pozabili na nevarnost, ki je prežala okoli nas. V daljavi smo slišali pokanje pušk, vendar se nismo ozirali na to, kajti to je bil naš vsakdan. V tem času so namreč potekali boji blizu tega kraja, v Bijeljini pa je bila stacionirana partizanska bolnišnica, v katero so vozili ranjence, iz nje pa mrtve, ki jih je med drugim pomagal pokopati tudi moj oče. Živelimo smo s smrtjo.

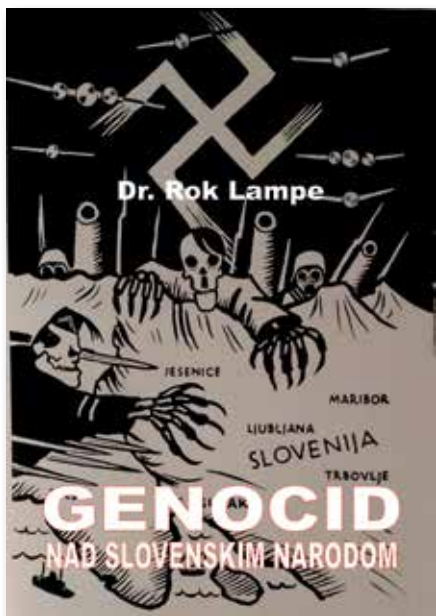
Tekla sem med travami, kakor teče brezskrben otrok, ob katerem je mati, ki z ljubeznijo in ponosom gleda svojega otroka med poletnimi travami in uživa v svobodi med metulji in s soncem obsijanimi cvetovi. Naenkrat je ostra bolečina zarezala mojo nogo tik pod kolkom, začutila sem toplo kri, ki se zlija ob nogi, in obležala med travami. Drugi otroci so se od strahu in groze razbežali. Meni pa je bilo toplo, gledala sem sonce nad seboj in se počasi izgubljala.

Skozi kopreno sem videla moškega, kmeta, ki je peljal z voli voz na njivo. Dvignil me je, položil na voz in obrnil proti vasi. Znašla sem se v partizanski bolnišnici. Takrat se nisem zavedala, kakšno srečo sem imela, da je bila ta bolnišnica tako blizu. V vasi namreč ni bilo niti zdravnika, kaj šele kakšne možnosti bolnišnične oskrbe. Poskrbeli so zame po svojih najboljših močeh, jaz pa še danes ne vem, kako lahko človek prenese tolikšno bolečino, tolikšno trpljenje, kako lahko ranjen dvanajstleten otrok preživi sredi krikov, krvi, sredi umiranja.

Po vasi se je hitro širil glas, kako je nek otrok, neka deklica, ranjena in da jo je slučajno našel vaščan. Novica je prišla tudi do matere, ki je sluteč nesrečo takoj stekla do travnika in tam našla samo našo kravo brez mene. Vedela je. Takoj. V mislih je samo prosila, naj ostanem živa. Pritekla je v bolnišnico, kjer so ji povedali, da je pravzaprav sreča v nesreči, da je krogla šla skozi nogo pod kolkom in ni poškodovala stegenice. V nasprotnem primeru bi ostala brez noge.

Danes imam 89 let in še hodim. Na kroglo, ki je iz kdo ve čigave puške zašla do mene, me spominja samo globoka brazgotina na stegnu in seveda bolečine ob spremembi vremena, ki me vedno znova spominjajo na nevarnosti in absurd vojne, hkrati pa tudi na to, kako malo je manjkalo, da bi takrat za večno ostala sredi bosanskih trav, da bi bil moj zadnji pogled uprt v nebo nad bosansko Semberijo in kako nikoli več ne bi videla svojih slovenjegraških gričev.

Gizela Vakej, Ivanka Filipan

Še letos bo dosegljiva knjiga na 800 straneh o genocidu nad slovenskim narodom, ki jo je napisal dr. Rok Lampe.

Pismo za vestnik DIS

Moja mama Alojzija Zupančič prebiva v domu starejših DEOS v Notranjih Goricah pri Brezovici. Letos v obdobju koronavirusa bo dopolnila 91 let. Leta 2018 je direktorica doma Ana Petrič spodbudila stanovalce in stanovalke, da zapišejo svoje življenjske zgodbe ali utrinke le-teh. Mamino zgodbo,

povezano z izgnanstvom, je popisala njena sosedka in sostanovalka Zora Bric, za kar se ji iskreno zahvaljujem. Zvedel sem več podrobnosti, za katere ne bi sicer nikoli zvedel.

Hvala obema!

Dr. Bogo Zupančič

Izgnanstvo v senci atomskega reaktorja

Moja rojstna vas je Javorje, vasica pri Gabrovki (nekdanj Sveti Križ) v občini Litija. Oče je bil veleposestnik, imeli smo veliko kmetijo, kjer sem se rodila 22. junija 1929 kot peti otrok. Pred menoj je mati rodila dve sestri, Marijo in Pavlo, ter dva brata, Johana in Franca, za menoj pa še Francko, Toneta in Vinkota.

Živelimo smo predvsem od tega, kar smo pridelali doma na kmetiji. Imeli smo veliko njiv, travnikov in gozdov, v hlevu pa kar nekaj živine. Vsi otroci smo bili navajeni dela, ki smo ga bili sposobni opravljati glede na svojo starost. Paziti smo morala tudi mlajše brate in sestre. Na vpis v osnovno šolo v Gabrovki me je peljala mama. Kmalu zatem je umrla, leta 1938. Po smrti matere je bil oče dosti odsoten zaradi dela na kmetiji. Kmalu se je ponovno poročil in dobili smo novo mamo – mačeho, Frančiško Smolič. Do nas otrok je bila zelo dobra. Rodila je štiri otroke, tri polsestre in enega polbrata: Ano, Ivano, Martina in Štefko, v družino pa je pripeljala še svojega sina Toneta. Bili smo res velika štirinajstčlanska družina. Otroci dveh različnih mater in različnih starosti smo imeli vsak svoje zadolžitve, vendar smo se dobro razumeli in si vedno pomagali.

Pomladi leta 1941, ko še nisem imela dvanajst let, so Javorje, vasico na obmejnem območju med Italijo in Nemčijo, zasedli Nemci in nas 2. decembra 1941 odpeljali v zbirni center v Brestanici (tedaj Reichenburg). Bili smo prestrašeni, saj nismo vedeli, kam nas peljejo, niti kaj nameravajo storiti z nami. Najprej so nas naložili v živinske vagone v Litiji, nato so nas izkrcali v Brestanici in nas nastanili v konjušnici. Spati smo morali kar na tleh, na slami. Okrog vratu so nam obesili kovinske vrvice s številkami. V zbirnem centru smo zunaj na prostem v velikih kotlih kuhali skromne, vendar tople juhe. Jedli smo iz kovinskih posod. V Brestanici smo ostali nekaj dni, potem so nas z vlakom odpeljali v Nemčijo, v taborišči, najprej v Gerlacheim, potem pa še v eno, vendar se imena ne spominim. Tam smo ostali kakšen mesec dni, spali smo na pogradih. Oče je znal nemško in je bil včasih za tolmača. Kaj je botrovalo dejstvu, da nismo ostali v taborišču, ni povsem znano. Mogoče so nas drugače obravnavali, ker smo bili res številčna družina. Nas in druge družine iz moje rojstne vasi so nastanili v izpraznjeno judovsko četrt Haag v mestecu Haigerloch pri Tübingenu, v nemški državi Baden-Württemberg. Stanovanje je bilo delno opremljeno, na podstrešju, ki sem ga skrivaj obiskovala, je bilo veliko judovskih knjig, hebrejski pisavi sem se zelo čudila. Mačeha je bila doma z malimi otroki, oče ter dela sposobni bratje in sestre pa s(m) o delali v tovarnah ali bližnjih kmetijah.

Mačeha je v Haigerlochu rodila sestro Emico, ki pa je kmalu po rojstvu umrla. Ko še nisem dopolnila 14 let, sem morala delati v tovarni, kjer so izdelovali vojaške uniforme. Potem sem bila premeščena v drugo tovarno, kjer so prav tako delali vojaško opremo. Na delo sem se vozila z vlakom v mesto Rangendingen.

Hrano so nam kmalu racionalizirali in smo jo dobivali na karte. Zavezniki so začeli z zračnimi napadi bombardirati vojaške, industrijske in infrastrukturne objekte v nacistični Nemčiji. Tesnobno vzdušje se je vse bolj stopnjevalo, preleti letal in zvoki siren so postali vsakodnevniki. Večkrat smo bežali v zaklonišča. Tesnobno je bilo vse do konca vojne, vzdušje se je spremenilo šele v času osvoboditve. Prišli so zavezniki: Američani, Francozi in Angleži, ki so premagali Nemce. Otroci so Američanom povedali, da smo Slovenci iz Jugoslavije in nismo Nemci. Zavezniki so nam dali značke v obliki nacionalnih zastav, ki smo jih morali nositi na obleki. V Nemčiji sem prvič videla črnca, ni jih bilo malo v ameriški vojski. Oče se je zanimal za družbeno-politično dogajanje v domovini, skrbelo ga je. Po koncu druge svetovne vojne smo bivali še tri mesece v izgnanstvu v Haigerlochu in se 15. septembra 1945 vrnili domov. Najprej smo se z vlakom ustavili na Jesenicah, potem so nas nastanili na gradu Zaprice pri Kamniku, kjer so nas najprej popisali. Tam smo ostali vsaj teden dni. Spominim se še železniške postaje v Šiški, izstopili smo v Litiji. Ko smo se vrnili v domačo vas Javorje, je bilo vse požgano in izropano. Začeli smo dobesečno iz nič. Sorodniki so nam dali kravo, da smo imeli vsaj nekaj mleka. Živelimo smo pri sorodnikih in raznih dobrih ljudeh v bližnjih vaseh. Delali smo na svoji zemlji, pomagali sorodnikom in sosedom. Povsod smo bili razkropljeni. Leta 1948 sem šla v Ljubljano k teti – očetovi sestri. Najprej sem bila gospodinjstva pomočnica pri raznih družinah, stanovala sem v zgornjem nadstropju Ljubljanske kreditne banke. Od začetka marca leta 1950 sem delala v časopisnem podjetju Slovenski poročevalec. Potem sem srečala svojega bodočega moža, se poročila 11. avgusta 1956 ter rodila hčer in sina.

Nedavno sem od brata Vinka in Tonea, ki sta pred leti obiskala muzej oziroma »atomske klet«, v mestecu, kjer smo bili med vojno izgnani, izvedela, da je bil zadnje mesece druge svetovne vojne tam nastanjen Inštitut za fiziko, poimenovan po cesarju Wilhelmu. Inštitut je bil del nemškega nuklearnega programa, katerega cilj je bil doseči praktično uporabo nuklearne fuzije. Dolgo časa nisem vedela, da sem v izgnanstvu živela v senci atomskega reaktorja.

Alojzija Zupančič

Na fotografiji: Tone Smolič, Alojzija Zupančič in Vinko Gričar pred pragom domačije

. Jubileji . Jubileji . Jubileji . Jubileji .

Zdenka Kaplan, 90-letnica

Zdenka Kaplan, Članica IO DIS in predsednica Komisije za sike s kraji izgnanstva, je praznovala 90 let.

Zdenka Kaplan, članica Izvršnega odbora DIS in predsednica Komisije za stike s kraji izgnanstva, je 22. junija 2020 praznovala 90 let.

Rojena je bila na Bučki, od koder so jo 3. novembra 1941 izgnali Nemci skupaj z vso družino v zbirni center za izgon Slovencev v Brestanici. Iz izgnanstva se je vrnila julija 1945 in končala šolanje za višjo medicinsko sestro, instrumentarko in bila zaposlena v bolnici Novo mesto 34 let.

Ustanovila je KO DIS Novo mesto in je predsednica te KO DIS od leta 1992. Zelo aktivna je tudi v DIS in ima velike zasluge za urejanje grobov izgnancev v Nemčiji in za doseg odškodnin za prisilno delo. Izgnanstva nikoli ni prebolela in posledice jo spremljajo vse življenje.

Je vdova in ima sina, vnuka in dva pravnuka, ki sta ji v veliko veselje.

Krški izgnanci počastili svoje jubilate

Jubilanti v KO DIS Krško

V četrtek, 21. novembra 2019, se je v prijetnem okolju oštarije Margareta zbral upravni odbor KO DIS Krško, da bi počastil okroglega jubileja svojih članov. Teh je bilo to leto 11, na srečanje pa jih je prišlo 5, med njimi tudi 90-letna Jalo-vec Ljudmila s Kremena pri Krškem. Za dobro razpoloženje so uvodoma mlada dekleta iz glasbene šole zaigrala na citrah nekaj prijetno zvonečih skladb. Predsednik KO DIS Alojzij Jelovšek je potem namenil nekaj besed jubilarantom in ostalim prisotnim.

Spomnil nas je na čase, ki so nas vse izgnance povezali v enotnem spominu na kruta medvojna leta in na nič manj boleča takoj po prihodu na opustošene domove. Čas je le počasi zacelil tiste globoko v zavest vrezane rane. Sedaj pa so na vrsti dnevi, ko moramo vsi polno užiti vse, kar nam je še omogočeno. Po lepem voščilu je vsak jubilarant dobil nagelj. Sledilo je okusno kosilo, ki se je med živahnimi pogovori in ob dobri kapljici zavleklo v pozno popoldne.

Rudi Voglar

100 let Valerije Klemenc

100-letnica Valerija Klemenc

Valerija Klemenc se je rodila na Raki pri Krškem na veliki kmetiji v Žabkarjevi družini z enajstimi otroki. Skupaj z njimi je bila 3. 11. 1941 preko zbirnega centra v Rajhenburgu izgnana v nemška taborišča. Družina se je vrnila julija 1945. Valči je pot zanesla v Kamnik, kjer si je

ustvarila družino. Žal je morala doživeti tudi izgubo svoje hčerke. Danes živi v Kamniku mirno življenje stoletnice.

Valči, čestitamo ti in želimo, naj bo še kar nekaj let tako.

Člani KO DIS Kamnik

Jubilej Danice Stres

Danica Stres je 31. marca praznovala svoj 90. rojstni dan. Je članica KO DIS Ljubljana Vič Rudnik.

Danica je bila rojena na Bizeljskem, od koder je bila s starši, štirimi brati in sestro jeseni 1941 izgnana v Nemčijo.

Najprej so jih Nemci odpeljali na grad Rajhenburg. Tu so nekaj dni živeli v hlevih in čakali na transport z vlakom v Nemčijo. Izgnana je bila v pokrajino Sachsen, kjer je preživela štiri leta z družino v šestih taboriščih tako imenovanih Umsiedlungslager - v okolici Freiburga in Dresdena. To so bila taborišča: Bautzen, Braunsdorf, Krummenheidersdorf, Zug in Sayda. V teh taboriščih so bili nastanjeni prebivalci Bizeljskega, Krške vasi in Leskovca.

Leta 1945 se je vrnila z družino na Bizeljsko. Potovali so s tovornimi vagoni več tednov. Na Dunaju je umrla njena 3-mesečna nečakinja. Niso jo hoteli pokopati ob železniški progi, kot so običajno delali z umrlimi med transportom. Pripeljali so jo v Brežice, kjer so jo pokopali.

Danica sedaj živi v Domu starejših občanov Kolezija.

Želimo ji vse najboljše.

Darinka Osredkar

Članica KO DIS Ljubljana Vič Rudnik Danica Stres 90-letnica

Jože Blaj – 90-letnik

Jože Blaj – KO DIS Radeče – je 18. 12. 2019 praznoval 90. rojstni dan. Iz rodne Podkrajje je bil 6. decembra 1941 skupaj s starši, 4 sestrami in 3 brati izgnan v zbirni center Rajhenburg (Brestanica). Po temeljitem popisu so jih po treh dneh s transportom odpeljali iz železniške postaje Brestanica v Nemčijo, kjer je pretežno delal na kmetiji. Na porušen dom se je družina vrnila 15. septembra 1945.

Zaposlil se je v rudniku Ojstro Hra-tnik, nato pa v tovarni Izolit in Papirnici Radeče. Z ženo Poldo sta kupila parcelo in s »trdim garanjem« zgradila hišo, v kateri še živita. V zakonu sta se jima rodila hčerka Helena in sin Roman.

Predsednica KO DIS Radeče Marinka Bregar in tajnica Joža Kožar sta se mu lepo zahvalili za prijeten klepet ter mu še enkrat čestitali k jubileju in zaželeli veliko lepih trenutkov, trdnega zdravja in dobrega počutja med svojimi.

Jože Blaj – 90 let

IZVRŠNI ODBOR DIS

Predsednica:
Ivica Žnidaršič, Ljubljana

Podpredsednik:
Alojz Rupar, Boštanj

Člani:
Teodor Colnar, Ankaran
Majda Cvetanovski, Maribor
Maksimilijan Ferek, Ljubljana
Sabina Godnič, Komen
Zdenka Kaplan, Novo mesto
Marjan Košak, Slovenske Konjice
Rok Kržan, Bizeljsko
mag. Gregor Kaplan, Trebnje
Ivan Kunej, Kozje
Ana Pirc, Leskovec
Albin Pražnikar, Izlake
Stanislava Račič, Ljubljana
Milan Skledar, Ljubljana
Marjan Špegelj, Muta
Rudi Zadnik, Škofja Loka
Marija Žnidar, Kamnik

SVET DIS

dr. Janko Prunk, Ljubljana, predsednik
mag. Franc Žnidaršič, Trebnje
dr. Milan Jazbec, Ljubljana
Hilda Marc, Ljubljana
ing. Vladimir Rostohar, Krško

NADZORNI ODBOR

Veronika Kljun, Kočevje, predsednica
Karl Levak, Artiče
Jolanda Želj Erhard, Maribor

ČASTNO RAZSODIŠČE

Emilija Držanič, Brežice
Terezija Repovž, Šentjanž
Alojz Voščun, Petišovci

VESTNIK

interno glasilo DIS

Za društvo:
Ivica Žnidaršič

Lektorica:
Brina Devetak

Tisk:
Tiskarna Skušek

Naslov:
Društvo izgnancev Slovenije
1000 Ljubljana, Einspielerjeva 6
telefon: 01 434 48 80
051 383 232
telefaks: 01 434 48 80

email: drustvoizgnancev@siol.net
http://www.drustvo-izgnancev.si

Poslovni račun DIS:
SI56 0222 2001 0570 920
Nova Ljubljanska banka

Umrli člani Društva izgnancev Slovenije

KO DIS Ime in priimek	Datum rojstva	Datum smrti
KO DIS Artiče Ivana PRIBOVŠEK Ana ROŽMAN Vinko UREK	10.05.1927 17.12.1923 17.01.1935	03.03.2020 23.06.2020 12.03.2020
KO DIS Bizeljsko Vida LIPEJ Jože MARTINI Justa ŠKOF	30.05.1938 19.03.1934 15.01.1928	09.06.2020 23.05.2020 18.02.2020
KO DIS Bled Jože REPIMC	12.08.1940	11.04.2020
KO DIS Celje Marta HRAŠOVEC Justina KUNEJ	14.03.1923 31.10.1927	10.06.2020 04.04.2020
KO DIS Dobova Vincenc KEŽMAN Marija LUBSINA Pavla ŠKERBEC Rozalija ŠUMLAJ Marija ZAJC Anton ZUPANČIČ Franciška ŽNIDARIČ	04.09.1937 23.11.1925 22.12.1936 23.08.1926 30.05.1945 19.05.1926 12.09.1925	05.08.2020 31.03.2020 22.04.2020 01.03.2020 07.03.2020 05.05.2020 03.01.2020
KO DIS Dole pri Litiji Alojzija ABULNAR Franciška ANŽIČ Franciška DRNOVŠEK	30.5.1928 30.1.1925 10.3.1939	11.9.2020 28.4.2020 20.5.2020
KO DIS Jesenice na Gorenjskem Alojz GRZETIČ Marija JAUH Božena SODJA	18.07.1928 29.11.1931 12.02.1942	15.3.2020 01.2020 07.08.2020
KO DIS Kapele Vilijemina BOGOVIČ Bogomir STRAŠER Antonija ZUPANČIČ	05.09.1935 06.06.1927 26.05.1926	04.04.2020 04.06.2020 05.04.2020
KO DIS Komen Anzelma KAVČIČ Marjan KUKANJA Alojz PERAS Ivan ŠPACAL Anica UKMAR	09.07.1926 25.12.1935 25.04.1939 29.12.1931 06.08.1925	21.04.2020 23.05.2020 29.07.2020 17.07.2020 30.06.2020
KO DIS Krško Jožef IVNIK Emil KODRIČ Marjeta LUKAČIČ Ana PETERKOVIČ Marija SAJKO Karolina ŠTAMPFELJ Pavla VRETIČ	23.02.1938 01.01.1930 27.06.1942 1937 16.10.1929 04.10.1925 24.06.1935	06.06.2020 15.06.2020 08.05.2020 12.05.2020 16.06.2020 22.05.2020 12.06.2020
KO DIS Leskovec Marija KALČIČ Marija MLAKAR Ivan POVHE Ivan RIBIČ Nada ŽNIDARŠIČ	07.11.1925 02.02.1935 10.09.1937 26.04.1936 28.12.1934	14.04.2020 23.03.2020 24.03.2020 12.04.2020 18.01.2020
KO DIS Ljubljana Bežigrad Branko DOBLŠEK Zofija GNEZDA Marija HORVAT Cirila HRČEK Slavka ROŽANC Anica KRANČAN Maksimilijan URANKAR	14.12.1926 27.05.1943 27.04.1938 05.06.1920 20.02.1936 20.04.1927 12.10.1940	01.08.2020 15.06.2020 09.05.2020 11.04.2020 02.05.2020 27.08.2020 28.7.2020
KO DIS Ljubljana Center Marija JUNKAR Ida KUSERBAJN Janez ŠARLAH	06.10.1932 19.08.1940 04.11.1929	14.03.2020 09.04.2020 23.08.2019
KO DIS Ljubljana Šiška Ivana BIRJUKOV Franc BLAŽEVIČ Terezija BITENC Albin ČIZMAN Karel HRIBSEK Cvetka JANC-JURŠIČ Marija JUNKAR Angela LOGAR Ana MURKO Marija METLJAK Stanislav PRAH Ivanka STERLE-KERIN Amalija VEGELJ	24.11.1930 26.10.1927 06.10.1926 08.05.1937 13.10.1940 06.01.1941 06.10.1932 30.08.1928 08.03.1927 24.12.1926 04.08.1944 13.11.1930 16.12.1936	28.07.2020 20.08.2020 29.05.2020 01.05.2020 04.09.2020 07.05.2020 15.03.2020 05.05.2020 12.06.2020 14.08.2020 08.06.2020 09.07.2020 23.06.2020
KO DIS Ljubljana Vič Rudnik Ljudmila BANKO Albina DUŠA Peter ILENIČ Jože KASPET Alojzij ZORČIČ	27.12.1931 03.10.1929 10.4.1938 18.02.2020 29.01.1931	25.7.2020 01.06.2020 13.9.2020 21.03.2020 20.05.2020
KO DIS Maribor Podbrežje Ana FRADL Julka LIPOVEC Milan MALALAN Zorka MOČNIK Davorin ZDOVC	14.07.1932 16.02.1927 24.09.1927 16.04.1927 02.08.1939	13.04.2020 17.02.2020 01.02.2020 27.04.2020 11.02.2020
KO DIS MARIBOR ROTOVŽ - PESNICA Stanislav ERHATIC Tatjana HLISČ Milan NOVAK Stanislava OSTERC Erika POTOČNIK Oton ROŠKAR	22.12.1938 13.02.1925 02.08.1928 18.03.1937 10.12.1939 17.03.1928	17.12.2019 19.04.2020 19.11.2019 04.03.2020 2020 2020

KO DIS Ime in priimek	Datum rojstva	Datum smrti
Ivanka ŠMAJS Ljudmila VONČIČA	19.06.1933 28.08.1925	17.3.2020 08.01.2020
KO DIS Murska sobota Marjana PAVEL	01.11.1940	31.03.2020
KO DIS Novo mesto Marija KRALJ Lidija SAJE	17.12.1931 01.08.1928	12.02.2020 23.05.2020
KO DIS Ormož Milan GRIVEC Ivanka Zdenka ŠTERMAN	27.05.1926 15.03.1928	28.08.2020 14.03.2020
KO DIS Ptuj Vinko BRENČIČ Ivanka ŠATEJ	1929 1928	23.06.2020 02.03.2020
KO DIS Radovljica Zora VIDIC	02.11.1932	21.07.2020
KO DIS Ravne na Koroškem Ivan LIPOVŠEK Štefanija VERBOLE Marjan VONČINA	06.10.1935 01.08.1929 13.12.1931	26.07.2020 28.06.2020 14.05.2020
KO DIS Ruše Alenka GLAZER Marija TOMAZIN	23.03.1926 25.01.1935	06.03.2020 01.04.2020
KO DIS Sevnica Dominik LIBERŠAR Albin MIRT	06.08.1968 25.08.1937	06.06.2020 14.05.2020
KO DIS Srednja Dobrava Tončka ŠOLAR Mirko ŠPENDOV	09.06.1927 21.10.1926	08.09.2019 20.07.2020
KO DIS Šentjanž Štefanija ČOLARIČ Franc POVŠE	13.12.1936 20.10.1940	02.03.2020 08.06.2020
KO DIS Šentjur pod Kumom Marija MARTINČIČ	05.01.1927	11.03.2020
KO DIS Škofja Loka Marija BENEDIK Anton FILIPIČ Vera ŠIBERLE Jože ŠOLAR Florjan TAVČAR	27.07.1925 14.06.1931 20.12.1939 14.05.1935 01.04.1936	02.04.2020 05.09.2020 18.02.2020 05.08.2020 29.06.2020
KO DIS Trebnje Terezija HUC Franciška ZUPANČIČ	02.12.1928 20.07.1941	06.07.2020 18.08.2020
KO DIS Trbovlje Amalija BEVC Franciška (Marija) BOŽIČ Angela BRVAR Jožef ČEŠNOVAR Ivana DIMEC Ana DOLANC Angela FORTE Zorka GABRIJEL Marija GROM Jože HERMAN Dragica JAPELJ BELEC Marija KASTELIČ Ana Marija KOVAČ Anica PERME Vekoslava PIKŠ Elizabeta SOTLAR Franciška SPRINGER Ivan TOLAR Vilko TURŠIČ Ladislav URIGEL Stanislav VIZLAR	11.07.1922 05.03.1924 20.02.1928 17.11.1925 03.07.1940 19.11.1933 18.05.1932 19.02.1922 30.03.1935 18.09.1938 24.10.1937 18.10.1926 11.06.1935 18.06.1926 04.06.1926 05.10.1923 06.10.1928 10.05.1926 20.08.1942 10.08.1928 22.04.1933	22.03.2019 08.12.2019 30.10.2019 21.01.2019 30.12.2019 22.12.2019 17.10.2019 29.08.2019 07.2019 09.01.2020 21.05.2020 03.06.2019 26.03.2019 19.08.2019 07.02.2020 05.08.2019 22.10.2019 01.12.2019 15.04.2019 27.01.2020 10.04.2019
KO DIS Tržič Peter GLADEK Ciril KRSNIK Marjan PATARIČ Kristina PERKMAN Antonija ŠVAB	04.07.1930 14.07.1933 23.11.1935 24.01.1923 04.01.1935	03.2020 04.01.2020 19.03.2020 27.01.2020 16.05.2020
KO DIS Velika Dolina Anica KOLETIČ	03.09.1933	25.11.2019
KO DIS Vrhnika Janez VINTER	30.6.1930	29.05.2020
KO DIS Zagorje ob Savi Filip ČOP Franciška KNEZ Ivan KOPINA	12.4.1930 01.12.1926 08.03.1933	15.06.2020 20.03.2020 15.03.2020
KO DIS Zagreb Slavko GOBEC Božica - Katarina LATINČIČ	06.03.1937 09.04.1942	17.04.2020 17.08.2020
KO DIS Žalec Franciška KUGLER Marija OŽIR Franciška RAČEK Veronika ROŠER Janez (Ivan) STARC Ana STRAHOVNIK Francišek ŠULER Franc VALENČAK Maks VENIGER Marija ZUPANIČ Alojz ŽNIDARČIČ	08.11.1934 02.07.1927 10.2.1913 26.2.1930 03.12.1934 12.7.1923 10.6.1934 26.1.1929 20.2.1938 11.5.1926 26.6.1934	10.06.2020 20.11.2018 26.12.2019 19.6.2020 30.1.2020 12.3.2019 11.10.2019 27.10.2018 07.11.2019 08.02.2020 06.05.2020